Universitat Autònoma de Barcelona

Dipòsit digital de documents de la UAB

This is the **published version** of the bachelor thesis:

Rezali Hoummira, Samir; Goma Carmona, Ricard, dir. Governs locals, sensellarisme i joves extutelats : el municipalisme com a solució a les noves problemàtiques socials, el housing first a l'Ajuntament de Terrassa. 2021. (818 Grau en Ciència Política i Gestió Pública)

This version is available at https://ddd.uab.cat/record/272651

under the terms of the BY-NC-ND license

GOVERNS LOCALS, SENSELLARISME I JOVES EXTUTELATS: EL MUNICIPALISME COM A SOLUCIÓ A LES NOVES PROBLEMÀTIQUES SOCIALS, EL *HOUSING FIRST* A L'AJUNTAMENT DE TERRASSA

Treball Final de Grau - Ciència Política i Gestió Pública

Samir Rezali Hoummira - 1481531

Supervisor: Ricard Gomà i Carmona

Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia, Universitat Autònoma de Barcelona

2021-2022

AGRAÏMENTS

A Ricard Gomà i Carmona, per la seva guia, supervisió i ajuda encomiable en la materialització del present estudi al llarg del curs.

A David García Gálvez, Cap de l'Àrea de Drets Socials de l'Ajuntament de Terrassa, per la seva compareixença, honestedat, lideratge i aportacions empíriques de la greu realitat que pateixen molts joves al municipi.

A l'Àrea de Drets i Serveis Socials de l'Ajuntament de Terrassa, per la seva gran acollida durant la meva estada i la seva lluita incessable en fer d'aquest món un lloc més just.

Terrassa, maig de 2022.

RESUM

La present investigació focalitza el seu punt de referència en la creixent problemàtica del sensellarisme i la seva especial incidència en els joves migrants extutelats per la DGAIA (Direcció General d'Atenció a la Infància i Adolescència). Les noves onades migratòries han deixat patents les mancances institucionals així com les escletxes dels circuits d'atenció a aquests joves nouvinguts els quals, a l'arribar la majoria d'edat, es troben en un panorama d'incertesa augmentant encara més el seu risc d'exclusió social. L'estudi analitza el municipi de Terrassa, una ciutat amb una especial incidència envers la presència d'aquests joves extutelats que conviuen sense alternativa residencial digna, una realitat social que palpen els ciutadans i el govern local. Analitzades les respostes institucionals per part de la Generalitat de Catalunya amb l'aprovació del Marc d'Acció per a l'Abordatge del Sensellarisme a Catalunya 2022-2025 així com l'existència prèvia de projectes de *housing first* a l'Ajuntament de Terrassa arribem a una conclusió demostrada al llarg de l'estudi: l'empoderament del govern local és essencial per aplacar el sensellarisme dels joves extutelats gràcies a la seva proximitat característica d'aquests òrgans de govern, el seu coneixement de la realitat urbana i social i per les xarxes de suport ja existents que faciliten la tasca d'integració. En consonància amb David García Gálvez, Cap de l'Àrea de Drets Socials de l'Ajuntament de Terrassa, la predisposició del govern central de la Generalitat i els precedents referents a aquest fenomen social responen a l'inici d'una nova fase; la fase del ja més que reivindicat empoderament municipalista.

Paraules clau: *sensellarisme, DGAIA, joves extutelats, housing first, municipalisme, governs locals, Ajuntament de Terrassa, integració social, polítiques socials.*

ABSTRACT

The present research focuses on the growing problem of homelessness and its special impact on young migrants who were under guardianship by the DGAIA (General Directorate of Child and Adolescent Care). The new waves of migration have highlighted the institutional shortcomings as well as the gaps in the care circuits for these young newcomers who, when they reach the age of majority, are in a situation of uncertainty further increasing their risk of social exclusion. The study analyzes the municipality of Terrassa, a city with a special impact on the presence of these young ex-guarded who live without a decent housing alternative, a social reality that is felt by the citizens and the local government. Analyzing the institutional responses by the Generalitat de Catalunya with the approval of the Action Framework for Addressing Homelessness in Catalonia 2022-2025 as well as the previous existence of housing first projects in the Terrassa City Council we arrive to a conclusion demonstrated throughout the study: the empowerment of local government is essential to appease the homelessness of young ex-guarded due to their characteristic proximity of these governing bodies, their knowledge of urban and social reality and for the existing support networks that facilitate the integration task. In line with David García Gálvez, Head of the Social Rights Area of Terrassa City Council, the predisposition of the central government of the Generalitat and the precedents referring to this social phenomenon responds to the beginning of a new phase; the phase of the municipalist empowerment.

Keywords: *homelessness, DGAIA, young ex-guarded, housing first, municipalism, local governments, Terrassa City Council, social integration, social policies.*

TAULA DE CONTINGUTS

1. PRESENTACIÓ I OBJECTIU DEL TREBALL 5

2. CONSIDERACIONS INTRODUCTORIAS: NOUS FENÒMENS MIGRATORIS, NOVES MANCANCES INSTITUCIONALS. 6

3. EN QUIN PUNT ESTEM? RESPOSTES INSTITUCIONALS AL SENSELLARISME 9

3.1 EL SENSELLARISME I EL HOUSING FIRST: MARC D'ACCIÓ PER A L'ABORDATGE DEL SENSELLARISME A CATALUNYA 2022-2025 9

3.2 ELS GOVERNS LOCALS: NOUS REPTES A ASSOLIR 12

4. GOVERN LOCAL I LLUITA MUNICIPALISTA CONTRA EL SENSELLARISME JUVENIL 13

4.1 LA REALITAT ALS MUNICIPIS: EL HOUSING FIRST I ELS JOVES EXTUTELATS A L'AJUNTAMENT DE TERRASSA 13

4.2 INTERDEPENDÈNCIA I NIVELLS DE GOVERN: RELACIÓ ENTRE ÒRGANS LOCALS I L'ADMINISTRACIÓ CENTRAL 15

5. CONCLUSIONS: CAP A ON ANEM? EL MUNICIPALISME, L'EMPODERAMENT LOCAL I EL FUTUR PRÒXIM DELS JOVES 16

1. PRESENTACIÓ I OBJECTIU DEL TREBALL

Amb el present treball de fi de grau es perseguirà dur a terme una anàlisi teòrica i aplicada dels processos socials i institucionals amb un gran enfocament al govern local en la seva màxima representació, és a dir, els ajuntaments. L'elaboració d'aquest projecte anirà encaminada a l'estudi més exhaustiu de les polítiques públiques de caràcter social referents a la gestió, inserció i acollida de joves tutelats i extutelats. Aquests òrgans locals són els encarregats de detectar la magnitud de la problemàtica social a l'actuar com a primera línia de detecció palpable als municipis on hi conviuen i, malauradament sovint, també són els principals damnificats institucionals que pateixen les conseqüències de la mala aplicació o d'altres problemes que poden derivar durant la implementació d'aquesta.

D'aquesta manera, durant el transcurs del present projecte de recerca, s'establirà un pont entre l'àrea de Drets Socials de l'Ajuntament de Terrassa i la temàtica aquí tractada. Dins la institució local, es porten a terme grans polítiques de caràcter social donant resposta a grans problemàtiques que es viuen dins la ciutat. Actualment, dins l'àrea es troba en marxa el Projecte Sostre 360º que intenta aplacar aquest tema tan candent i innovador (per la falta de precedents envers la problemàtica) com és el sensellarisme i la inclusió dels joves migrants extutelats per part de la Generalitat.

Concretant encara més l'àmbit d'actuació, la política troba les seves arrels a la Generalitat de Catalunya la qual atorga al govern local l'aplicació i el marge d'actuació així com el finançament necessari per implementar-ho deixant entreveure la gran responsabilitat dipositada en els ens polítics més propers a la ciutadania. El Projecte Sostre 360º és una proposta integral i comunitària d'atenció social a persones joves que viuen al carrer i estan en situació de vulnerabilitat, una realitat candent que ha anat afectant en la seva majoria a joves migrants amb situació irregular arreu de Catalunya amb un fort pes en aquesta ciutat. A més a més, la recent aprovació del Marc d'Acció per a l'Abordatge del Sensellarisme a Catalunya 2022-2025, obre noves vies de col·laboració i emfatització dels òrgans de govern local. Arran d'aquestes implementacions i el creixent empoderament dels òrgans de govern local que tractarem a continuació més detalladament, procurarem provar (o no) la nostra hipòtesi inicial: *gràcies a la proximitat davant els problemes d'exclusió social dels joves extutelats, els governs locals són els òrgans adients per tractar la problemàtica d'inserció d'aquests.*

En aquest cas i en tants altres veiem com els governs locals són sovint els instruments indispensables per intentar donar resposta a les dificultats socials viscudes als diferents municipis. És per això que amb la present recerca, tal com hem esmentat anteriorment, es durà a terme una anàlisi concreta de la realitat viscuda des d'aquestes institucions locals per tal de detectar les dificultats viscudes durant la implementació de polítiques socials com la presentada,

analitzar el seu paper clau per donar resposta a les diferents realitats socials i, si escau, extreure les demandes i reivindicacions d'aquests òrgans de representació.

D'aquesta manera, el present projecte gira entorn a una pregunta de recerca clara i concisa: *Estan capacitats els governs locals per donar resposta a la problemàtica dels joves migrants extutelats?* Per respondre-la, tal com ja s'ha esmentat a l'anterior apartat, es posarà en pràctica una anàlisi de la situació viscuda dins l'Ajuntament de Terrassa focalitzant-nos en la problemàtica creixent dels joves tutelats i sobretot extutelats. Es comptarà a més amb el testimoni del cap de l'Àrea de Drets Socials, David García Gálvez, encarregat de coordinar, supervisar i incorporar les polítiques socials pertinents a la temàtica tractada.

2. CONSIDERACIONS INTRODUCTORIAS: NOUS FENÒMENS MIGRATORIS, NOVES MANCANCES INSTITUCIONALS.

Durant la darrera dècada les onades migratòries viscudes han posat sota relleu unes realitats socials sense precedents en la història recent. Els nous fenòmens viscuts a Catalunya deixen en evidència la gran realitat canviant en la temàtica migratòria arreu del país. Si a principis de segle els migrants acostumaven a presentar un patró més aviat normal en qualsevol èxode migratori (persones en edat adulta, amb perspectives immediates de formar una família en el cas de no tenir-ne encara, d'inserir-se en el mercat laboral i prosperar socioeconòmicament) durant els darrers anys les tornes han fet un gir de 180 graus. L'arribada massiva de menors migrants no acompanyats, la gran majoria d'origen magrebí, dibuixa un panorama totalment contrari: menors en situació irregular, en edat escolar en la gran majoria de casos, en etapa de creixement físic i emocional i amb gairebé nul·les expectatives de futur degut a la difícil situació administrativa en la qual es troben.

Des del 1996 fins al 2019, a Catalunya, es va comptabilitzar l'arribada de 18.176 menors de forma autònoma (DGAIA, 2019), transformant aquest fenomen conjuntural en un estructural (Quiroga et al, 2021). Tanmateix, l'informe DGAIA del passat setembre del 2021 (annex 1), comptabilitza dades que ens ajuden a dibuixar el patró que segueixen aquests nous migrants: actualment el 62,6% dels menors no acompanyats tenen 17 anys i un 26,2% en tenen 15. El sexe és majoritàriament masculí 96,6% de representativitat. Pel que fa a la procedència, el 52,5% provenen del Marroc, un 32,9% de l'Àfrica subsahariana, un 9,9% d'altres països del Magreb (majoritàriament Algèria) i el 5% restant d'altres tipus de països. Solament en el mes de setembre, es comptabilitzen 146 noves arribades de menors no acompanyats, els quals repeteixen el mateix padró d'edat essent l'edat dominant els 17 anys (53,3% dels nous arribats) i els 16 (el 37,0%) (DGAIA, 2021).

El camí d'aquests nouvinguts passa per l'entrada irregular al territori on, seguidament, viatgen a ciutats on la seva percepció de futur és major. Aquesta consideració acaba recaient sovint en nuclis urbans de CCAA amb unes fortes polítiques d'acolliment com és el cas de Catalunya amb el cas paradigmàtic de Barcelona i altres municipis de la Regió Metropolitana que han esdevingut un punt de trobada dels menors. Tanmateix, la reacció institucional i social de la presència d'aquests joves migrants no sempre és positiva per qualsevol d'ambdues parts. El clima alarmant en els barris es generaria a partir de l'òbvia falta de referents familiars d'aquests joves, els quals intentarien canalitzar aquesta falta d'afecte reunint-se amb altres joves en situació similar a ells. Com és evident, la situació de vulnerabilitat viscuda acaba degenerant un deteriorament físic i emocional derivada de la vida en el carrer . Els mètodes de subsistència són els habituals per qualsevol individu amb els mateixos paràmetres de vulnerabilitat: la delinqüència, el consum de drogues i la marginalització social (Moya, 2002).

És d'especial rellevància per intentar mostrar l'evolució de la casuística les observacions de Quiroga i Chagas (2020) que identificarien quatre etapes diferents dins les CCAA envers el nou fenomen migratori: 1. Desconcert al desajustament del sistema d'atenció (del 1996 al 2002), caracteritzat per un augment d'arribades, manca de recursos i serveis per atendre aquesta nova demanda i actuacions d'urgència; 2. Estabilització del fenomen (del 2003 al 2009), amb un nombre constant d'arribades, un circuit d'atenció més adaptat i expectatives formatives i laborals més ajustades; 3. Declivi lligat a la crisi econòmica (del 2010 al 2015), caracteritzada per la manca d'expectatives laborals, la multiformació i el desplaçament entre CCAA i cap a països europeus a la recerca d'oportunitats i; 4. Increment i xarxes il·legals (2016-actualitat) marcada per un creixement geomètric d'arribades, nou patró migratori (xarxes mafioses) i intervenció que prioritza l'emergència (Quiroga et al, 2021).

Davant la situació alarmant, les institucions públiques es veurien evidentment amb la necessitat imperant d'actuar en matèria legislativa. La protecció del menor, com és sabut, esdevé un deure primordial per a qualsevol estat democràtic respectuós envers el Drets Humans. Es prenen com a referents la Convenció sobre els Drets de l'Infant, aprovada per les Nacions Unides el 20 de novembre de 1989 (ratificada per Espanya el 30 de novembre de 1990), comú per a tots els països que formen part de l'organització així com la Carta Europea dels Drets de l'infant del 21 de Setembre de 1992.

La legislació catalana pren en especial consideració la intervenció amb motius de protecció als menors desemparats, col·lectiu en el qual s'engloben els menors migrants no acompanyats per les seves condicions socioeconòmiques de desatenció. La Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA d'ara en endavant) és l'òrgan autonòmic encarregat d'assumir la tutela d'aquests menors, proporcionant elements com els Equips funcionals d'infància (EFI) que són

les unitats bàsiques de funcionament dels Serveis territorials de la DGAIA encarregats de gestionar els expedients, les propostes i mesures així com d'elaborar dades essencials i coordinar-se amb els altres serveis d'atenció a la infància. D'aquesta manera, com anaven esmentant fins ara, quan es detecta un menor sense referents adults, se'ls proporciona una acollida temporal, es fa un diagnòstic i s'aplica un recurs definitiu fins a la majoria d'edat (Quiroga i Chagas, 2020). Per fer-nos una idea numèrica de l'increment de la demanda d'acollida, del 2017 al 2019, per donar una resposta al nombre creixent d'arribades d'adolescents, el sistema de protecció a la infància de Catalunya va crear 3.124 places residencials (DGAIA, 2019).

Tanmateix, les problemàtiques burocràtiques dels menors comporten altres dificultats que no es tenien en compte fins aleshores. La falta d'arrelament al territori derivat el constant moviment dels menors arreu del territori fa molt complicada la definitiva integració social i, a més a més, s'ha de tenir en compte l'existència de joves que es troben en negativa d'incorporar-se en el circuit d'atenció administrativa considerats el col·lectiu de menors en greu risc social (Moya 2002).

En aquest panorama desolador s'ha d'afegir un altra incògnita inevitable, tan inevitable com el pas del temps. Precisament troba la seva arrel en el mateix espai temporal, és a dir, què passa amb els menors extutelats un cop assoleixen la majoria d'edat? Una vegada trencades les expectatives i després d'haver passat pels serveis d'atenció de la DGAIA la situació de vulnerabilitat i desemparament torna a ressorgir, a més tenint en compte que en molts casos la seva situació administrativa els impedeix accedir a un treball legal comportant noves problemàtiques i perills als que fer front.

L'arribada de la majoria d'edat pot arribar a ser un veritable calvari per aquests joves migrants al significar el punt final de la seva protecció per part de l'administració. Passen d'aquesta manera a dependre de la llei d'estrangeria arrossegant, com hem indicat anteriorment, una motxilla d'irregularitats administratives, falta de coneixement de l'idioma i una important falta de formació acadèmica. Els joves que aconsegueixen continuar l'acompanyament mitjançant l'Àrea de suport de joves extutelats també pateixen les dificultats. Per exemple, a l'hora de renovar la seva documentació, han de complir una sèrie de requisits com són l'assoliment d'una oferta de treball a jornada completa amb un contracte d'un any com a mínim (Quiroga et al, 2021). Altres aspectes imprescindibles com són obtenir un habitatge digne i estable i formar-se acadèmicament són altres reptes colossals. Podem dibuixar ja algunes de les grans incapacitats de l'Estat del Benestar deixant en evidència el dèficit d'inclusivitat que pateixen (Brugué, Gomà, Subirats; 2002).

A escala autonòmica, l'Àrea de Suport a Joves Tutelats i Extutelats (ASJTET) és la unitat que s'encarrega d'intervenir en l'accés als recursos i serveis per a persones joves tutelades, extutelades i amb dificultats socials que ho demanen. L'acompanyament es realitza mitjançant l'oferiment de programes d'adscripció lliure o d'altres tipus de suports addicionals de forma individualitzada. La tasca és duta a terme a través de professionals que serveixen d'informadors, assessors, orientadors i formadors a la mateixa vegada, marcant un seguiment personalitzat durant un període de temps determinat basat en un compromís (el programa de treball) que marca el camí cap a l'autonomia personal. D'aquesta manera, s'intenta acompanyar al jove fins que aquest pugui assolir les capacitats necessàries per desenvolupar la seva vida sense la intervenció d'aquests serveis (DGAIA, 2021).

3. EN QUIN PUNT ESTEM? RESPOSTES INSTITUCIONALS AL SENSELLARISME

3.1 EL SENSELLARISME I EL *HOUSING FIRST*: MARC D'ACCIÓ PER A L'ABORDATGE DEL SENSELLARISME A CATALUNYA 2022-2025

A causa de les mancances i les deficiències patents del sistema actual, sobretot en matèria residencial, la Generalitat de Catalunya no deixa passar la necessitat d'abordar la problemàtica amb una major focalització i especificitat. El sensellarisme és evidentment un dels principals impediments per assolir la inserció de l'individu dins la societat. La manca d'aquesta necessitat primària és sovint el primer esglaó de desigualtat i, a la mateixa vegada, l'esglaó més significatiu a l'hora de dictaminar el grau d'exclusió social que viu l'individu. Encarant en aquest cas aquest fenomen amb la qüestió tractada en el present projecte, els joves extutelats són un dels principals damnificats de la falta d'alternativa habitacional, una manca que s'agreuja en el moment en que aquests deixen de disposar dels centres d'acollida i atenció de la DGAIA una vegada compleixen la majoria d'edat.

Precisament el passat març de 2022 el Govern de la Generalitat aprovaria el Marc d'acció per a l'abordatge del sensellarisme. Aquest marc busca, tenint en compte les deficiències actuals, un model on s'aborda integralment i consensuadament el sensellarisme dins del país. A banda de les pretensions més generals d'un marc d'aquesta naturalesa, el Marc vol garantir i tenir en compte la diversitat i les especificitats territorials i locals així com la individualitat, la necessitat i les expectatives de cadascuna de les persones ateses (Departament de Drets Socials, Generalitat de Catalunya, 2022). En aquesta última afirmació, podem veure reflectits els dos actors principals dins del present text de recerca: els joves extutelats (beneficiaris amb necessitats individuals i expectatives diferenciades) i als governs locals (en el compromís a garantir les especificitats territorials i locals de la implementació).

El present Marc gira entorn a tres pilars: l'adquisició d'espais residencials per construir i garantir un projecte de vida digne i autònom, la creació d'un sistema d'acompanyament especialitzat i individualitzat tenint en compte la situació individual i territorial i l'acompanyament i empoderament de les persones sense llar (Departament de Drets Socials, Generalitat de Catalunya, 2022).

En una realitat submergida i tan invisibilitzada com el sensellarisme una de les dificultats amb les quals els tècnics i institucions governamentals en general es troba en la falta de coneixement de les necessitats específiques dels territoris i dels mateixos damnificats del sensellarisme. Es constata així una manca d'un sistema d'informació compartit per als actors involucrats (Generalitat, governs locals i entitats socials) repercutint així en una poca coordinació dels mecanismes de resposta (Departament de Drets Socials, Generalitat de Catalunya, 2022) . És en aquest punt on els òrgans centrals com la Generalitat pateixen una clara desavantatge per la seva pròpia naturalesa allunyada del camp d'actuació i afectació de les problemàtiques (és a dir, els municipis) i on els governs locals emfatitzen l'avantatge de la proximitat.

L'elaboració i aprovació del Marc precisament respon a aquesta última reflexió. La Generalitat considera necessària la constitució d'una Taula de representants organitzada mitjançant mètodes plenaris i en diferents grups de treball. La Taula (presentada a l'annex 2) compta amb la presència de governs locals dels principals municipis afectats (a banda del Departament, entitats i diputacions) on hi trobem la presència de l'Ajuntament de Terrassa. El procés participatiu es constitueix mitjançant plenaris amb grups reduïts de representants de les entitats i organitzacions i amb la creació de grups de treball tècnics experts en la temàtica, facilitant així l'aprofundiment i l'escolta activa de les diferents realitats i experiències així com les prioritats d'actuació de les entitats i governs locals (Departament de Drets Socials, Generalitat de Catalunya, 2022).

L'abordatge i la creació d'aquest Marc respon al model *Housing First*, un model d'atenció a l'exclusió social (desenvolupat originalment per l'organització Pathways a Nova York) fruit del sensellarisme que ofereix un habitatge segur, independent o comunitari com a primera fase imprescindible de tot procés de reinserció (Pleace, 2012). El model *Housing First* pretén 'separar' l'habitatge i el suport, és a dir, s'identifica la necessitat primària d'abolir la situació de sensellarisme a l'individu abans de dur a terme qualsevol tractament o activitat de reinserció social (Pleace, 2012). Una vegada suprimida aquesta mancança, comença el tractament i l'acompanyament en la reinserció, tenint en compte que sense una alternativa residencial el grau de reinserció cau sota mínims a causa de la greu situació d'exclusió i vulnerabilitat. Dins del

territori Català trobem municipis que recentment han iniciat estratègies de *Housing First* com Badalona, El Prat del Llobregat, Sabadell i Terrassa.

El Marc d'Acció, tal com hem anat assenyalant, pretén adreçar a una sèrie de diferents grups de prioritat tal com es mostra a l'annex 3. Un d'aquests grups són les anomenades persones desinstitucionalitzades provinents del sistema de protecció infanto-juvenil, és a dir, els joves extutelats. Es remarca l'existència dels Centres Residencials d'Acció Educativa amb personal educatiu present les 24 hores i també els Itineraris de Protecció Individual (IPI) amb allotjament en pisos ubicats a la comunitat amb suport educatiu discontinu, per a aquells joves refractaris als centres (Departament de Drets Socials, Generalitat de Catalunya 2022). No obstant aquests recursos, d'una banda, presenten un elevat nombre d'escapoliments i, d'altra banda, una data de caducitat una vegada assoleixen els 18 anys.

Tot i oferir-se diferents canals d'acompanyament institucional al complir la majoria d'edat com estableix la *Llei 26/2015 de 28 de juliol de modificació del sistema de protecció a la infància* i a l'adolescència, sovint el jove extutelat no presenta la intenció de continuar en aquest monitoratge per culpa de diferents deficiències que van des de la falta d'arrelament, situacions traumàtiques o la mala implementació dels serveis. I és que tot i la negativa del jove, no s'ha d'oblidar que la manca d'un entorn familiar segur i la desinstitucionalització és un còctel greu que aboca a molts a situacions de sensellarisme, un factor de risc determinant que aboca a conductes delictives i addictives (Departament de Drets Socials, Generalitat de Catalunya).

Cal recordar novament que aquestes persones extutelades sense llar són estrangers no acompanyats i que grans ciutats del territori català dins la Regió Metropolitana de Barcelona com és el cas de Terrassa han sigut un enclavament per a molts d'aquests joves. És així com el Marc d'acció planteja l'aprofundiment en el coneixement i tractament d'aquesta realitat oferint una atenció especialitzada per prevenir o revertir el sensellarisme (Departament de Drets Socials, Generalitat de Catalunya, 2022). Per aquesta tasca, és primordial com hem anat demostrant la col·laboració i el paper empoderant dels òrgans de govern local així com les entitats que operen dins del territori municipal.

Així doncs, la metodologia col·laborativa de treball és una eina clau dins del marc. En aquest, es reconeix la imprescindibilitat de l'experiència, lideratge i coneixement en aquest àmbit d'intervenció als diferents òrgans del sector social i del món local, que han sigut els encarregats de donar resposta a les necessitats residencials a aquest gruix de la població (Departament de Drets Socials, Generalitat de Catalunya, 2022) i on els joves extutelats han anat guanyant un pes principal durant els darrers anys. La taula de representants presentada amb anterioritat és una mostra d'aquest reconeixement. Davant aquest constant risc d'exclusió és primordial també

establir un mètode de control, avaluació i seguiment per part de les entitats participants així com el desplegament territorial que s'efectuarà. S'estableix una estructura organitzativa pel desplegament i seguiment del Marc d'Acció, estructura i conformació més detallada al llarg de l'annex 4.

3.2 ELS GOVERNS LOCALS: NOUS REPTES A ASSOLIR

El paper dels governs locals envers les problemàtiques derivades de l'exclusió social ha sigut primordial per la seva pròpia proximitat. Els nous reptes migratoris desenvolupats en anteriors apartats ens mostren la complexitat i, sobretot, l'empitjorament de l'exclusió social en grups socials amb una especial vulnerabilitat. Hem de tenir en compte que l'exclusió, en contexts de creixent heterogeneïtat com el tractat durant aquest projecte, implica grans fractures en el teixit social així com la ruptura de coordenades bàsiques d'integració tan importants en aquestes temàtiques per impedir l'exclusió dels col·lectius (Brugué, Gomà, Subirats; 2002).

En aquest cas, prenent en consideració les apreciacions dels autors anteriorment citats en l'últim paràgraf, podem estar davant d'un fenomen d'exclusió multifactorial i multidimensional. En aquest tipus d'exclusió, tal com indica el seu propi nom, no es pot condicionar a una sola causa, dimensió o factor, sinó que es presenta com un fenomen polièdric format per una sèrie de circumstàncies desfavorables interrelacionades (Brugué, Gomà, Subirats; 2002). En el cas dels joves extutelats hi trobem diverses causes com són: l'absència de figures parentals i referents adults, la situació irregular, la seva procedència ètnica, l'idioma, la falta de formació acadèmica... Entre altres factors que acaben derivant en la disjuntiva definida.

Els governs local han anat prenent més força en quant a politització i generació de respostes a la ciutadania es refereix coincidint amb un clar declivi de l'Estat de Benestar tradicional (Blanco i Gomà, 2003). Les transformacions socials així com el sorgiment de les noves temàtiques com les tractades en el present text ens fan visualitzar la transició que requereix aquest món globalitzat, statu quo estretament relacionat amb la crisi migratòria presentada. Es veu reflectida la incapacitat dels estats per controlar els factors cada cop més individualitzats que es plantegen, ofegats sovint en un mar de burocratització que solament deriven en una progressiva i exponencial exclusió social.

Seguint aquestes clares premisses acceptades globalment en el món de la ciència política de caire més municipalista és evident que han de derivar-se noves vies d'actuació per fer front a les noves realitats socials migratòries davant el desbordament dels òrgans estatals i autonòmics. Una clara mostra és el Projecte Sostre 360º, una proposta integral i comunitària d'atenció social a persones joves que viuen al carrer i estan en situació de vulnerabilitat, una realitat candent que ha anat afectant en la seva majoria a joves migrants amb situació irregular arreu de Catalunya amb un

fort pes als municipis de la Regió Metropolitana de Barcelona. Més endavant indagarem més profundament en aquest projecte i les seves característiques així com el seu mètode d'implementació i el fort paper decisori cedit als governs locals.

4. GOVERN LOCAL I LLUITA MUNICIPALISTA CONTRA EL SENSELLARISME JUVENIL

4.1 LA REALITAT ALS MUNICIPIS: EL *HOUSING FIRST* I ELS JOVES EXTUTELATS A L'AJUNTAMENT DE TERRASSA

El cas del sensellarisme i el risc d'exclusió social dels joves extutelats és una realitat palpable dins l'administració local. Així ens ho confirmaria constantment el Cap de l'Àrea de Drets Socials, David García Gálvez durant la roda de preguntes realitzada (annex 5). Segons dades del mateix Ajuntament, el darrer recompte a la ciutat durant el mes de febrer de 2021, es van localitzar a 123 joves en edats compreses entre els 18 i els 25 anys, tots d'origen marroquí i sense xarxa de suport (44 de quals manifestes haver estat tutoritzats per diferents administracions mostrades a l'annex 6). La situació documental i administrativa, tal com es mostra durant l'annex 7 és molt variada però en tots els casos és complexa ja que la gran majoria d'ells es troben en situació administrativa irregular i/o indocumentada. De la mateixa manera, la gran majoria d'aquests havien sigut atesos pel sistema de protecció a la infància i l'adolescència però, una vegada assolida la majoria d'edat, es troben actualment en aquesta situació de vulnerabilitat.

La tipologia dels habitatges fa patent les mancances i la dificultat d'inserció dels joves a la ciutat fins aquell moment. Segons el mateix informe de l'Ajuntament, 47 d'aquests joves viurien en assentaments o naus abandones amb les precarietats i perills que comporten a nivell higiènic, sanitari i de seguretat. Altres 48 joves no manifestarien cap mena de domicili fix vivint així en el que es coneix com a itinerància residencial. D'acord amb l'existència d'aquestes infrahabitatges sense condicions mínimes d'habitabilitat i davant l'alarma social que això generà, l'Ajuntament exerciria així una detecció exhaustiva d'aquests assentaments arribant a detectar les naus, pàrquing i pisos així com les direccions (annex 8) on aquests joves extutelats es resguardaven durant el seu dia a dia.

Es dibuixa així el paper de primera línia d'actuació per part dels municipis pel creixement exponencial d'aquest fenomen. Els municipis, paraules del mateix David García, paguen les conseqüències de la desinstitucionalització dels joves que en el moment de deixar de formar part del circuit de la DGAIA, els governs locals són els detectors i gestors d'aquesta realitat dins la ciutat. Les dades exponencials són preocupants, doncs a banda de l'informe de febrer de 2021 presentat durant l'anterior apartat, es detectarien el passat gener d'aquest mateix any 28 nous joves al municipi segons paraules del mateix Cap d'Àrea. Davant aquesta situació, els marcs competencials dels governs locals reclamen encara més

col·laboració per part de la Generalitat, tenint en compte que la gran majoria d'aquests joves, fins fa ben poc, eren tutelats per l'administració.

L'aprovació del Marc d'Acció per a l'Abordatge i la seva naturalesa constituent és el clar reflex de l'intent de pal·liar la vulnerabilitat dels tentacles operatius d'una gran organització administrativa com la Generalitat: la seva llunyania amb el dia a dia municipal. Com a mostra, la detecció d'aquest joves extutelats en situació de sensellarisme és feta sovint pels mateixos veïns i veïns de la ciutat segons David García. Aquests, en detectar la presència d'aquests assentaments i la vulnerabilitat dels joves, contacten amb els agents de policia municipal els quals, a la mateixa vegada, una vegada identificats, deriven la seva presència als Serveis Socials. Altres entitats de caràcter local i altruista com és la Creu Roja de Terrassa, amb la qual existeix un conveni amb el govern local, participen activament en la cobertura de necessitats primàries d'aquests joves com és l'alimentació, roba... Per part de l'Ajuntament, es comença a tractar l'objectiu de què el màxim número d'aquests joves es vinculin amb el Projecte 360º perseguint així el model *Housing First* esmentat amb anterioritat.

La posada en pràctica del projecte abasta, a banda de la primordial necessitat d'habitatge, altres qüestions imprescindibles per a la inserció del jove a la ciutat de Terrassa (suport i acompanyament per regular la seva situació documental, l'empadronament al municipi per poder optar als serveis bàsics del govern local, acompanyament psicològic...). Durant aquest procés de vinculació i adaptació es detecten així als joves amb intencionalitat de fer projecte de vida a la ciutat, començant a ser partícips així de diferents activitats de coneixement de l'entorn i l'idioma i dibuixant així les seves habilitats i capacitats. L'alternativa residencial és primordial per a l'assoliment d'aquesta bona integració com bé ens comenta David García. Els tècnics i tècniques detecten un canvi positiu extraordinari una vegada aquests joves tenen un sostre. L'actitud optimista, les ganes d'inserció, la seguretat... Conceptes imprescindibles que faciliten el treball d'integració així com el seu acompanyament, fets i experiències que argumenten a favor del *Housing First* com a model a seguir dins l'Àrea de Drets Socials de l'Ajuntament de Terrassa.

4.2 INTERDEPENDÈNCIA I NIVELLS DE GOVERN: RELACIÓ ENTRE ÒRGANS LOCALS I L'ADMINISTRACIÓ CENTRAL

Tot i el paper empoderant envers la integració dels joves i l'objectiu de garantir el seu dret a la ciutat cal recordar novament l'existència dels diferents nivells de govern i la dependència dels governs locals envers el central de la Generalitat. L'experiència col·laborativa entre la Generalitat i l'Ajuntament de Terrassa en relació amb l'abordatge del sensellarisme i la realitat d'aquests joves extutelats és, a grans trets i a excepció de determinades proclames, positiva. Les demandes d'atenció especialitzada a Terrassa degut a la realitat material del municipi van ser ateses satisfactòriament durant la pandèmia, moment en el qual l'Àrea de Drets Socials sol·licitaria una reunió deliberativa per tal d'accedir als fons del ja esmentat Projecte Sostre 360º. La resposta seria satisfactòria per ambdues bandes, emfatitzant el coneixement del terreny que els òrgans locals presenten i la gran capacitat pressupostària dels òrgans superiors; una combinació fructuosa però amb reivindicacions locals.

El trasllat de les possibles millores d'aplicació als projectes de *Housing First* i les mancances que el model actual presenta van ser temes tractats i defensats pel govern local de Terrassa. S'agraeix la implicació de la Generalitat en la posada en marxa del Marc d'Abordatge 2022-2025 i l'existència del Projecte 360º, s'argumenta també l'increment pressupostari exponencial; actuacions palpables que demostren la implicació del Govern tot i que amb la llunyania que tant la caracteritza.

Des de l'Àrea de Drets Socials es té ben clar que són els governs locals els actors protagonistes a l'hora d'acaparar l'àmbit d'acció contra el sensellarisme i la integració d'aquests joves. La coordinació municipal és clau per a l'abordatge d'aquestes noves realitats municipals, una de les greus mancances dels governs centrals incapaços d'actuar amb la proximitat requerida en aquest tipus de quotidianitats. Malgrat això i en contraposició amb la gran dotació econòmica, avantatge remarcada per part dels govern centrals, els municipis es troben amb una gran deficiència: la falta de dotació pressupostària.

És en aquest punt (la falta de dotació) on les relacions de subordinació governamental són més detectables. David García, si bé defensa l'aportació pressupostària per part dels òrgans centrals, assenyala també els condicionants d'acció i les traves burocràtiques en tant que tècniques justificadores de les inversions aportades. El punt de reivindicació és clar: no solament calen els diners, sinó també l'escolta activa dels governs locals. Les opinions dels actors de primera fila haurien de prevaldre a causa de l'evident coneixement del problema, la seva detecció primària i el seu abordatge directe. La col·laboració no solament en matèria de sensellarisme sinó amb altres temàtiques socials amb contractes programa existents han de respondre a un model d'interdependència horitzontal.

L'empoderament municipalista presenta nous reptes a assolir i negativitats a pal·liar com les esmentades amb anterioritat. L'empoderament ha de garantir la capacitat del govern local a decidir, no solament ha de ser un simple agent gestor o clientelista. Les interdependències horitzontals són així la principal carta d'acció dels governs locals: aquests han de transitar d'un esquema *top-down*, de subordinació de les ciutats als nivells superiors, a un altre tipus horitzontal on l'escala no impliqui jerarquia (Gomà, 2019).

En la mateixa línia Terrassa es mostra optimista respecte a l'empoderament municipalista. Es reclama no solament l'escolta activa i la col·laboració, sinó fins i tot la possibilitat de transferències competencials d'altres branques públiques gràcies a la naturalesa d'actuació dels governs locals: la proximitat és l'eina vital. Es veuria llavors amb bons ulls la possibilitat d'augmentar els marcs competencials locals com a potenciador municipalista. Així i tot, ens recorda encertadament David García, que no solament és important la competència sinó que al mateix nivell (o inclús més) ho és la voluntat política. Si bé les competències limiten el terreny, la voluntat política és sovint la clau que obre més portes.

Com a exemple ens presenta el cas de la crisi sanitària derivada de la COVID-19 durant l'última pandèmia. Si bé totes les competències són centralitzades en la Generalitat: els CAPS, personal, gestió logística...), quan el sistema no funciona el ciutadà reivindica i fa ús de la seva veu a l'Ajuntament, l'òrgan més pròxim. Si bé el Servei de Salut Comunitària Municipal té unes funcions molt delimitades com són la promoció de la salut, durant aquests episodis d'excepcionalitat s'han hagut ''d'arremangar'' i donar

suport als ciutadans que tenien problemes d'atenció com el retard de dates d'operació, de proves diagnòstiques... exemplificant dues realitats: la manca d'eines d'actuació de l'Ajuntament en matèria de Salut i la voluntat política intrínseca dels governs locals de caràcter municipalista. Recorda David García que tot i que les competències no siguin de l'Ajuntament de Terrassa els ciutadans sí són de Terrassa, i és per aquest motiu pel qual reclama més atenció i veu als municipis, ja que són els agents que tenen la realitat més a prop.

5. CONCLUSIONS: CAP A ON ANEM? EL MUNICIPALISME, L'EMPODERAMENT LOCAL I EL FUTUR PRÒXIM DELS JOVES

Els canvis i els fenòmens globals han afectat directament a la transformació dels municipis. Davant aquest fet més que demostrat al llarg del present text, el model municipalista s'ha erigit com a principal baluard envers el benestar de la proximitat (Gomà, 2019), el projectes de *Housing First* a la ciutat de Terrassa són una clara mostra de quin és el camí a seguir: un model que hauria d'enfortir, en clau institucional, la seva dimensió municipalista. El dret a la ciutat no només redefineix les polítiques públiques, rearticula també la lògica de governança: reubica al municipalisme el conjunt d'eines per fer-ho possible (Gomà, 2019).

Un punt d'inflexió que cal tornar a recordar és la recent pandèmia de la COVID-19. Aquest punt de màxima vulnerabilitat social, política i administrativa va posar sobre la taula realitats que no podem oblidar, aquests joves sense llar són una d'elles. Dotar als municipis d'eines transformadores és la fórmula més adient de fer front als nous reptes socials, els governs centrals han de fer el pas definitiu en aquesta tendència creixent. Aquests òrgans de poder han d'articular una governança entre iguals, de sobiranies acordades, com a nova gramàtica relacional entre ciutats, regions, estats i àmbits supranacionals (Barber, 2013) abandonant les posicions jerarquitzades i emparades en la llunyania dels municipis.

Davant la qüestió relativa a les quatre fases del procés d'acollida migratòria presentades per Quiroga i Chagas (citats en anteriors apartats del text), David García manifesta la seva percepció d'una nova cinquena fase. Amb l'aprovació del Marc d'Acció per a l'Abordatge del Sensellarisme i l'existència de projecte com el Sostre 360º, s'ha donat llum verda a l'empenta econòmica als municipis a través de nous marcs de col·laboració amb un fort pes decisiu dels governs locals. La quarta fase (interpretada pels autors com l'increment i xarxes il·legals des del 2016 fins a l'actualitat), va ser el punt decisiu per l'enfocament definitiu del fenomen del sensellarisme i l'exclusió social d'aquests joves extutelats. A més, tenint en compte els episodis recents pandèmics (que els autors per simple qüestió temporal no van poder considerar) serveixen d'arguments com a causants la conformació d'aquesta nova cinquena fase al Cap de l'Àrea de Drets Socials de l'Ajuntament. La vital importància de la llar durant l'època del confinament ha suscitat encara més ressò periodístic a la crua realitat invisibilitzada d'aquests joves així com de la resta de

persones sense llar, el tràfic de la nau de Badalona[1] és una clara mostra de la importància d'elaborar marcs d'actuació eficaços perseguint el model *Housing First* com a pal·liador de la greu exclusió social existent.

D'aquesta forma, en una visió més optimista per les ulleres del municipalisme, avancem a una suposada cinquena fase la qual podríem catalogar, amb molta cautela i sense deixar-nos emportar per l'emoció, com la fase *de la interdependència i l'empoderament municipal.* L'obertura d'aquests nous fluxos de treball col·laboratius amb el suport del Marc d'Abordatge i la implementació del Projecte Sostre 360º són clars indicis de què els governs locals van guanyant eines transformadores i un pes decisori. El garantir el dret a la ciutat a aquests joves és feina dels òrgans de la ciutat. Recorda David García que aquests joves han escollit la ciutat de Terrassa per fer el seu projecte de vida i arrelar-se al territori. El municipalisme veu aquí una aposta ferma per defensar els presents projectes i avançar cap a noves expectatives de transformació social. La predicció futura és, novament, optimista. La percepció local de Terrassa és que si tot segueix amb la mateixa dinàmica ascendent, durant els anys vinents el pes dels governs locals serà encara més notable i que serà una feina molt interessant realitzar una avaluació futura per veure en quin punt es troba no solament les relacions polítiques interdependents sinó també en la implementació dels mateixos projectes i contractes programa vigents.

No es deixa de banda però la identificació d'un greu *handicap* com és el de l'habitatge. És una mancança que afecta un gruix poblacional molt considerable i que afecten totalment a aquest àmbit d'acció. Els recursos dels Ajuntaments són limitats respecta a l'adquisició d'habitatge i l'adjudicació d'aquests en programes de *Housing First.* Precisament s'assenyala que si els governs locals tinguessin la dotació necessària per a l'adquisició d'aquests habitatges, es crearia la necessitat imperant de dotar i buscar encara més recursos perquè aquests joves s'acabin d'assentar i integrar a la ciutat, incentivant així l'acció municipal. No obstant la realitat complexa, cal recordar, com esmenten Blanco Gomà i Subirats (2018), que els impactes de les crisis generen sobre les persones pors i patiment en àmbits privats i domèstics, però també noves dinàmiques d'innovació social, processos d'apoderament i pràctiques de caràcter cooperatiu. Avança així, des d'una gramàtica d'esperança, l'alternativa municipalista: governs de proximitat amb àmbits d'apoderament col·lectiu, ampliació democràtica i reconstrucció de drets (Gomà, 2019). El govern local és sens dubte el més capacitat per endinsar-se a paliar les noves problemàtiques socials del món urbà així com de gestionar les tècniques reivindicatives obrint-se camí així a l'ansiat empoderament municipalista.

1

Redacció ccma.cat, (2020, 09/12) *Tràgic incendi d'una nau ocupada a Badalona on malvivien més de cent persones, Fins a 19 persones han resultat ferides quan intentaven fugir de les flames. Tres estan crítiques i quatres més estan greus.* Recuperat de: https://www.ccma.cat/324/quatre-ferits-greus-en-un-incendi-en-una-nau-ocupada-a-badalona/noticia/3065102/

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Ajuntament de Terrassa (2021), Informe Joves Migrants Sols sense xarxa de suport que viuen a Terrassa. Àrea de Drets Socials. Disponible a ajuntamentdeterrassajovesmigrants.pdf
- Barber, B. (2013) If mayors ruled the world. Yale: YUP. Disponible a: https://doi.org/10.12987/9780300164831
- Blanco, I. ; Gomà, R. (2003) La crisis del modelo de gobierno tradicional. Reflexiones en torno a la governance participativa y de proximidad Gestión y Política Pública, vol. XII, núm. 1, primer semestre, 2003, pp. 5-42 Centro de Investigación y Docencia Económicas, A.C. Distrito Federal, México Recuperat de: https://www.redalyc.org/pdf/133/13312101.pdf
- Blanco, I., Gomà, R., & Subirats, J. (2018). El nuevo municipalismo: derecho a la ciudad y comunes urbanos. *Gestión y análisis de políticas públicas*, (20), 14-28. Recuperat de: https://www.redalyc.org/journal/2815/281557789002/281557789002.pdf
- Brugué Q. , Gomà R. i Subirats J. (2002) De la pobreza a la exclusión social. Nuevos retos para las políticas públicas* Institut de Govern i Polítiques Públiques. Universidad Autónoma de Barcelona.

  Recuperat:https://revintsociologia.revistas.csic.es/index.php/revintsociologia/article/view/728/1262
- DGAIA. (2019). Informe de la DGAIA. Junio 2019. Recuperat de: https://treballiafer-ssocials.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematics/07infanciaiadolescencia/ dades_sis-tema_proteccio/2019_01_informe_DGAIA.pdf
- DGAIA. (2021) Informe de la DGAIA. Setembre 2021. Recuperat de: https://dretssocials.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematics/07infanciaiadolescencia/dades_sistema_proteccio/2021/2021_09_informe_DGAIA.pdf

- Generalitat de Catalunya, Departament de Drets Socials (2022), Marc d'Acció per a l'Abordatge del Sensellarisme a Catalunya 2022-2025. Recuperat de: https://dretssocials.gencat.cat/web/.content/01departament/05plansactuacio/Inclusio_i_cohesio_social/Annex-Marc-accio-abordarge-sensellarisme-v.-15-3-22.pdf
- Gomà, R. (2019) La construcción metropolitana del derecho a la ciudad: hacia modelos innovadores de gobernanza . Ampliando derechos urbanos Igualdad y diversidad en la ciudad,(García, E., & Vidal, L., 2019). Monografías CIDOB 76, ISBN: 978-84-92511-76-1
- Moya, D. (2002). La intervención sobre los menores inmigrantes desamparados en Cataluña. Reflexiones desde la Constitución. Migraciones. Publicación Del Instituto Universitario De Estudios Sobre Migraciones, (12), 103-139. Recuperat de: https://revistas.comillas.edu/index.php/revistamigraciones/article/view/7197
- Pleace, N. (2012). *Housing first* (p. 52). DIHAL Recuperat de: https://www.academia.edu/download/30865312/NP_housing_first_feantsa.pdf
- Quiroga, V., Chagas, E., Camerota, N., Molero, L., & Moral, I. (2021). Adolescentes y jóvenes migrantes no acompañados/as: de la discriminación al reconocimiento de los saberes. Quaderns de l'Institut Català d'Antropologia, (37 (1)), 87-108. Recuperat de: https://publicacions.antropologia.cat/quaderns/article/view/325/174
- Quiroga, V. y Chagas, E. (2020).Empuje y audacia. Migración transfronteriza de adolescentes y jóvenes no acompañados/as. Madrid: Siglo XXI.

ANNEX

1) Noves arribades a DGAIA, Informe Setembre 2021*

INFANTS I JOVES EMIGRATS SOLS

Setembre - 2021

1.504

D'acord l'observació general núm. 6 (2005) del Comitè dels drets del nen sobre el *Tracte dels menors no acompanyats i separats de la seva família fora del seu país d'origen*, s'entén per nens o nenes no acompanyats (anomenats també "menors no acompanyats") d'acord amb la definició de l'article 1 de la Convenció dels drets del nen, els menors que estan separats d'ambdós progenitors i altres parents i no estan sent cuidats per un adult al que, per llei o costum, incumbeix aquesta responsabilitat

Distribució segons el sexe (N: 1.504)

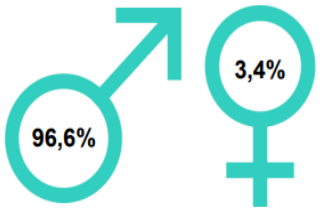

Distribució segons el grup d'edat. Edat actual (N: 1.504)

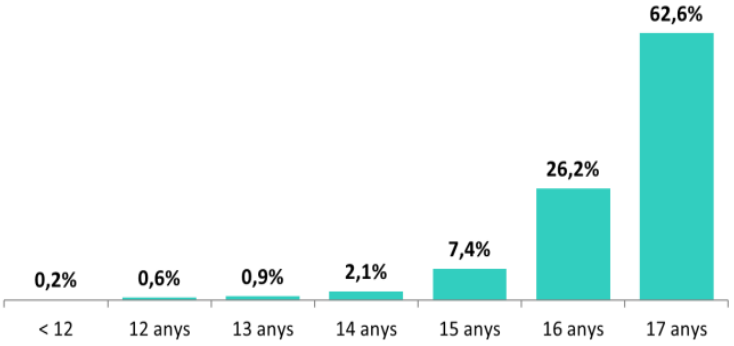

Procedència geogràfica dels infants i joves emigrats sols (N: 1.504)

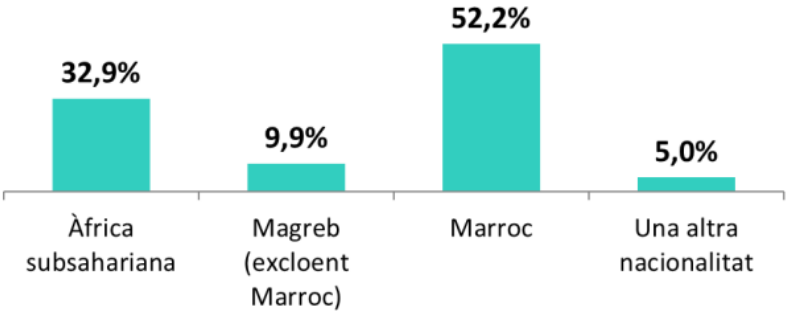

**Els presents gràfics ens mostren la distribució segons el sexe i edat del total de joves emigrats sols a Catalunya censats per la DGAIA (1504) fins el setembre de 2021.*

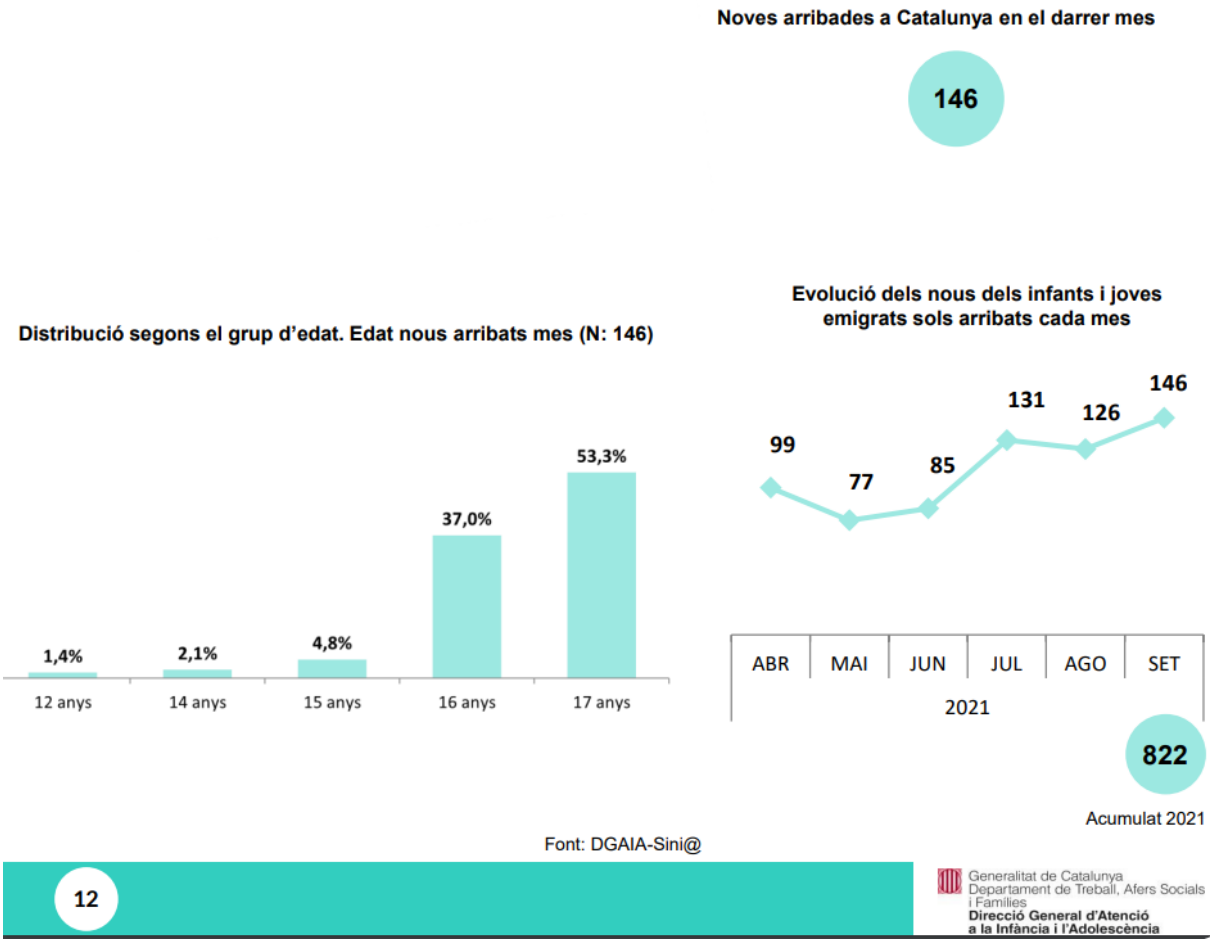

**En aquests gràfics concretament, es fa referència únicament a les noves arribades al mes de setembre de 2021 (146).*

Font i gràfics extrets de: DGAIA, Informe Setembre 2021

2) **<u>Taula de representants Marc d'Acció per a l'Abordatge del Sensellarisme a Catalunya, Departament de Drets Socials de la Generalitat de Catalunya:</u>**

Integrants de la Taula: Plenari i Grups de treball		
Departaments de la Generalitat de Catalunya	**Administracions locals**	**Entitats socials i Universitats**
Agència de l'Habitatge de Catalunya	Ajuntament de Barcelona	Universitat de Barcelona
DG Protecció Social – DTSF	Ajuntament de Lleida	Universitat Rovira Virgili
Policia de la Generalitat - Mossos d'Esquadra	Ajuntament de Tarragona	Universitat Pompeu Fabra – Suport Aj. Barcelona
DG Dret i Entitats Jurídiques	Ajuntament de Girona	Xarxa d'Atenció a Persones Sense Llar (BCN)
DG Serveis Penitenciaris	Ajuntament de Sabadell	Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya

Integrants de la Taula: Plenari i Grups de treball		
Departaments de la Generalitat de Catalunya	**Administracions locals**	**Entitats socials i Universitats**
Salut Pública	Ajuntament de Terrassa	Federació d'Entitats Catalanes Acció Social (ECAS)
DG Planificació de la Salut	Ajuntament de Reus	Institut Català de la Dona
SOC	Ajuntament del Prat de Llobregat	Institut de Govern i Polítiques Públiques
DG d'Economia Social, el Tercer Sector, les Cooperatives i l'Autoempresa	Ajuntament de Badalona	Fundació Arrels
Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania	Diputacions de les quatre províncies	La Sopa
DG d'Atenció a la Infància i a l'Adolescència - ASJTET	Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB)	ASSÍS Centre d'Acollida
Pla Director Salut Mental i Addiccions	Consorci Serveis Socials de Barcelona	Càritas Diocesana – BCN
Pla interdepartamental d'atenció i interacció social i sanitària	Federació de Municipis de Catalunya	Fundació Sant Pere Claver
	Associació Catalana de Municipis	Fundació Mambré
		Suara Cooperativa
		Acollida i Esperança
		Fundació SERGI
		Fundació La Caixa – INCORPORA
		Creu Roja
		Adama
		SURT
		Fundación Acción Bienestar y Desarrollo
		ARET
		INSERCOOPA
		Adoratrius
		Fundació Maria Raventòs
		Institut Pere Mata
		Fundació Filles de la Caritat
		Sant Joan de Déu
		Associació ProHabitatge
		Fundació Salut i comunitat
		Coop 57
		Habitat 3
		Sant Joan de Déu
		Institut Assistència Sanitària
		Encaix
		Xarxa Santa Tecla Tarragona
		Research4Consulting
		AREP

Integrants de la Taula: Plenari i Grups de treball		
Departaments de la Generalitat de Catalunya	**Administracions locals**	**Entitats socials i Universitats**
		BAYT AL-THAQAFA
		Vincle

Font i taula extreta de: Departament de Drets Socials, Generalitat de Catalunya (2022) Marc d'Acció per a l'Abordatge del Sensellarisme a Catalunya 2022-2025

3) **Grups de prioritat d'atenció Marc d'Acció per a l'Abordatge del Sensellarisme a Catalunya, Departament de Drets Socials de la Generalitat de Catalunya (2022):**

- Serveis d'atenció a trastorns de salut mental i addiccions
- Serveis d'atenció a la discapacitat intel·lectual i intel·ligència límit
- Serveis d'atenció a persones amb la capacitat d'obrar modificada (persones tutelades)
- Serveis d'atenció a persones amb situació administrativa irregular
- Serveis d'atenció a persones desinstitucionalitzades provinents del sistema de protecció infanto-juvenil
- Serveis d'atenció a persones desinstitucionalitzades provinents del sistema de justícia: presons i centres de justícia juvenil

Font i taula extreta de: Departament de Drets Socials, Generalitat de Catalunya (2022) Marc d'Acció per a l'Abordatge del Sensellarisme a Catalunya 2022-2025

4) **<u>Estructura organitzativa pel desplegament i seguiment del Marc d'acció, Departament de Drets Socials de la Generalitat de Catalunya (2022)</u>**

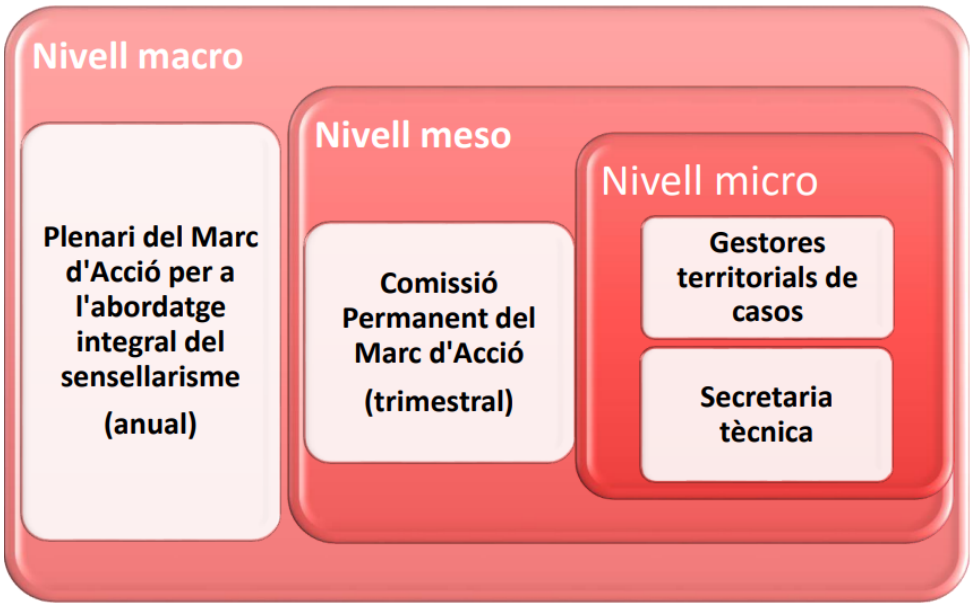

Font i taula extreta de: Departament de Drets Socials, Generalitat de Catalunya (2022) Marc d'Acció per a l'Abordatge del Sensellarisme a Catalunya 2022-2025

Davant aquest constant risc d'exclusió és primordial establir un mètode de control, avaluació i seguiment per part de les entitats participants. És per això que s'estableix una estructura organitzativa pel desplegament i seguiment del Marc d'acció conformada per departaments de la Generalitat, l'administració local i el món municipal, i entitats especialitzades del tercer sector social s'haurà de reunir com a mínim i ordinàriament un cop cada trimestre, sens perjudici de les reunions extraordinàries o sessions d'urgència que es consideri necessari convocar a causa de la naturalesa operativa de la Comissió (Departament de Drets Socials, Generalitat de Catalunya, 2022). Es preveu que el desplegament territorial es distribueixi mitjançant les Gestores territorials de casos, que es vehicularan mitjançant el Contracte Programa del Departament de Drets Socials. Aquest desplegament troba llavors els següents òrgans territorials: Comarques gironines, Catalunya central Lleida, Alt Pirineu i Aran Terres de l'Ebre, Camp de Tarragona, Metropolitana Sud Metropolitana Nord i Barcelona (Departament de Drets Socials, Generalitat de Catalunya, 2022). Aquests òrgans també serviran com a gestors a l'hora de prioritzar les persones més adients per ser ateses en cada tipologia de servei, fer el seguiment de l'evolució de les persones ateses establint criteris de funcionament coherents quan coexisteixin diversos projectes a la mateixa regió social i proveir de solucions personalitzades que afavoreixin la inclusió social de les persones en situació de sense llar.

5) **Transcripció entrevista a David Garcia i Gálvez, Cap de Drets Socials a l'Ajuntament de Terrassa. Audio disponible: ENTREVISTA DAVID GARCÍA GÁLVEZ.m4a**

- Quin càrrec ostentes i quines són les teves funcions a l'Ajuntament?

Actualment sóc el Director de l'Àrea de Drets Socials a l'Ajuntament de Terrassa. Principalment les meves funcions són les directrius polítiques del Tinent d'Alcalde de l'Àrea de Serveis Socials així com de les diferents regidories (un total de 6 regidores i 1 regidor en col·laboració amb mi i amb el diferents serveis dels quals hi cordino un total de 14). M'encarrego llavors de posar en pràctica tot el Pla de Govern del present executiu de Terrassa mitjançant els diferents serveis municipals que el componen.

- Havies tingut algun càrrec similar anteriorment? Quins?

No, jo havia estat com a responsable de l'Equip d'Atenció a la Infància aquí a l'Ajuntament i em van oferir dirigir l'Àrea de Drets Socials i ho vaig acceptar. Però no, un càrrec de tanta responsabilitat com aquest no.

- Com s'ha viscut l'augment exponencial de menors tutelats en els últims anys? S'ha palpat el seu creixement dins l'administració?

Sí. De fet, els municipis paguem una mica les conseqüències d'aquest fenomen durant el darrers anys. Qui té la competència en aquest fenomen d'assoliment i tutela dels menors d'edat no acompanyats és la Generalitat i, quan deixen d'estar en aquest circuit de la DGAIA quan fan la majoria d'edat és quan els municipis ens trobem amb aquesta realitat. L'augment de dades és palpable. El gener d'aquest any el nostre cens de majors d'edat que viuen en assentaments, en naus, infrahabitatges, locals... va localitzar 28 nous joves al municipi. L'augment és molt alt i els municipis hem d'assolir les necessitats que els circuits dels joves per part de la Generalitat no recull. Totes les polítiques migratòries també són competència de la Generalitat i recentment s'ha aprovat el Marc d'Actuació contra el Sensellarisme on es troben aquests joves. D'aquesta manera la Generalitat apostarà fortament en aquesta problemàtica i anirà acompanyada d'una aportació econòmica als municipis.

- L'arribada als 18 anys pot resultar un calvari per aquests joves que fins ara eren tutelats de l'administració, quina és la seva evolució a partir d'aquest moment? Quins canals teniu des de l'Ajuntament per actuar davant aquestes problemàtiques?

La detecció sovint la fan els mateixos veïns i els ciutadans quan es troben en els seus barris a aquests joves en aquesta situació. El que fan és trucar a la policia i, una vegada s'acosta i se'ls identifica, és quan els Serveis Socials comencen a intervenir. Tenim un conveni amb la Creu Roja de Terrassa per tot el tema humanitari que juntament amb els Serveis Socials comencem a iniciar el servei educatiu dels joves. A

partir d'aquí és sobretot, a nivell d'ajuda humanitària bàsica (alimentació, roba, etc) i comencem a treballar amb ells amb l'objectiu de què s'insereixen i es vinculin amb el Projecte 360º.

En aquest Projecte se'ls acompanya també amb tot el tema de documentació i l'anàlisi de la seva situació legal i empadronament per formar part dels serveis bàsics. Si hi ha una evolució positiva del joves en la vinculació, adaptació i tenen ganes de fer aquest projecte de vida a la nostra ciutat se'ls comença a fer partícips de diferents activitats de coneixement de l'entorn, educació, aprenentatge del català i anem veient quines són les seves habilitats i posem en marxa la inserció del jove. Justament ara estem obtenint pisos del *Housing First,* tenint en compte que tenir una alternativa habitacional facilita molt el treball amb els joves. El fet de tenir un sostre on viure és primordial. A partir d'aquest moment, aquests joves que participen en aquest projecte, els joves tenen opció d'entrar en aquests pisos i compartir-ho entre ells. Després d'una setmana la situació canvia, els hi ha canviat la cara, és brutal l'efecte que té. Això és el que a grans trets estem treballant amb ells.

- Quiroga i Chagas (2020) estableixen quatre fases: 1. Desconcert al desajustament del sistema d'atenció (del 1996 al 2002) 2. Estabilització del fenomen (del 2003 al 2009) 3. Declivi lligat a la crisi econòmica (del 2010 al 2015), 4. Increment i xarxes il·legals (2016-actualitat) Com ha afectat la pandèmia a aquesta classificació? Creus que el punt 3 ha tornat a imperar?

Evidentment, jo crec que ha afectat segur, ja que ha afectat a tots els nivells de la societat (a nivell social i econòmic). Una pandèmia com aquesta ha fet replantejar les necessitats i prioritats en l'àmbit polític a totes les administracions. Jo crec que aquest fet, la pandèmia, ha posat sobre la taula que hi ha realitats que no podem oblidar, aquests joves són una d'elles. Quan no podíem sortir de casa o fer determinades coses aquests joves també tenien necessitats com qualsevol altre ciutadà. Jo crec que ara mateix estem en una nova cinquena fase. Amb aquest nou Marc d'actuació de treball de sensellarisme de la Generalitat del que fa molts anys que es treballa (des del 2015-16) s'ha començat a fer plans de treball amb aquesta empenta econòmica als municipis a través dels contractes programa. Jo crec que com bé diuen aquests autors, a la quarta fase és quan ens hem adonat de la importància de treballar aquest fenomen des de l'esfera del sensellarisme doncs aquests joves arriben aquí i estan al carrer com malauradament altres tantes persones. És un fenomen amb molt ressò periodístic i a nivell de comunicació com a l'exemple de Badalona de la nau incendiada. I és que el que passa a Badalona passa a altres municipis i no ho podem oblidar tancant els ulls. Per això penso que estem a la fase de després del 2015 però amb la culminació i l'inici d'una nova etapa amb aquest Marc on espero que realment aquesta aposta contra el sensellarisme a Catalunya doni els seus fruits i permeti als municipis fer una intervenció com Déu mana. Fins ara els recursos sempre surtien dels municipis, però la Generalitat ha vist que és un fenomen migratori important i generalitzat i espero que signifiqui l'inici d'una nova fase amb un nou flux de treball amb aquests joves.

- Com és la col·laboració entre l'Ajuntament, la Generalitat (DGAIA)? Com la valoraries?

Tot el que són joves menors tutelats per la DGAIA ja tenen un circuit molt potent i la coordinació és molt fluida. Tenim els circuits d'infància a tots els territoris i, llavors, no tenim cap queixa. Quan són majors d'edat són expulsats d'aquest circuit i... clar jo no et puc explicar com funcionava anys enrere, però des que jo vaig entrar en aquest càrrec poc després va caure la pandèmia. Just en aquell moment vam fer un SOS a la Generalitat i automàticament ens vam reunir amb ells, van estar d'acord, i van considerar que Terrassa hauria de tenir els diners per dur a terme el Projecte Sostre 360º. La relació és correcta, fluida, no tenim cap queixa al respecte, a més s'estableixen reunions molt periòdiques de coordinació tècnica entre la Generalitat i l'Ajuntament. La valoro positivament. És veritat que al final qui té més coneixement de l'estat de les coses són els municipis. Som nosaltres els que informem de les mancances o possibles millores, les tècniques que treballen també ho valoren positivament. Si aquesta aposta del sensellarisme va endavant es veurà i serà una bona prova de com ens comuniquem. La Generalitat es relaciona amb els municipis a través del contracte programa i una d'aquestes fitxes és la del sensellarisme. L'últim era del 2015-2019 i han anat fent pròrrogues, ara es presenta la del 2022-2025 i veus com la inversió econòmica ha augmentat molt en percentatge.

- Creus que els governs locals són els òrgans més indicats per gestionar la integració dels joves extutelats? Quins avantatges teniu respecte l'administració central? Quins desavantatges?

Jo crec que sí que han de ser els governs locals ja que la realitat la tenen als municipis que és on volen viure i on volen estar. Els governs locals han de ser els encarregats de marcar les polítiques amb aquests joves. Ha de ser així perquè el municipi té el padró, la formació i altres recursos. Els serveis municipals han d'estar coordinats, així que crec que sí és cosa dels ajuntaments. Parlant de la Generalitat, és una administració amb àmbit a tota Catalunya i ells no veuen la realitat del dia a dia, per això penso que els municipis han de fer aquesta feina. Un desavantatge que tindríem en delegar-ho tot en els municipis és principalment la dotació pressupostària, els municipis no tenen la capacitat per fer front a aquest fenomen de manera autònoma. Llavors aquest és un gran desavantatge i a la vegada un avantatge de ser amb la Generalitat, ja que tenen una capacitat pressupostària brutal. No obstant sovint la Generalitat facilita la dotació però amb una sèrie de condicionants per justificar aquesta inversió. Penso que la Generalitat hauria de recollir encara més les opinions dels Ajuntaments i veure com es gestiona des dels governs locals la realitat. Crec que entre uns i altres podríem millorar moltíssimes coses, no solament en matèria de sensellarisme, sinó també a en l'àmbit més general de serveis socials, d'atenció a domicili... i les altres tantes fitxes que hi ha al contracte programa. Crec que ens haurien de tenir més present.

- Què reivindicaries o demanaries a la Generalitat?

Que segueixin apostant i aportant la dotació econòmica. També que ens tinguin en compte a l'hora d'establir els criteris i els condicionants. Que els diners es donin però amb una finalitat i un objectiu més concret tenint en compte que nosaltres tenim la realitat a la mà. No tots els municipis són iguals: no és el mateix un municipi de 220.000 habitants com Terrassa en comparació amb, per exemple, Gavà, amb

menys de 50.000. Potser tenen també joves però no és el mateix gestionar aquest municipi (Gavà) que gestionar un municipi com Terrassa, això s'hauria de tenir molt en compte a l'hora de gestionar les polítiques migratòries d'aquests joves.

- Si tinguessis la capacitat, quines competències atorgaries als governs locals? O, directament, què canviaries de l'statu quo per millorar i facilitar la vostra tasca?

Els municipis tenim competència en serveis socials i aquesta temàtica, el sensellarisme, no deixa de ser part de serveis socials. Llavors, ja que ens deleguen els serveis socials, també podem plantejar-nos que totes les altres branques dels serveis socials així com la gestió i competència fossin delegades als ajuntaments, podria ser una opció. Ens donarien més mans i mànigues però, de fet, abans de fer el Projecte Sostre 360º, ja vam fer una dotació pressupostària per donar front a aquest fenomen. Finalment, les competències són les que són i cadascú té les que té, però, al cap i a la fi, tot és una aposta política. Per molt que no es tingui la competència si hi ha la predisposició i vols invertir-hi ho faràs. Et posaré un exemple: Salut. Els Ajuntaments no tenen competència en Salut, és tot centralitzat en la Generalitat: els CAPS, el personal... tot. Però quan el sistema sanitari no funciona els ciutadans, on van a queixar-se, és als Ajuntaments. Nosaltres tenim el Servei de Salut Comunitària que té unes funcions molt delimitades com són la promoció de la salut. Durant la pandèmia s'han hagut d'arremangar i donar suport als ciutadans que tenien problemes d'atenció com el retràs de dates d'operació, de proves diagnòstiques... i s'ha vist que estem lligats de mans i peus ja que els Ajuntaments no tenim cap competència. Però els ciutadans sí són de Terrassa, llavors encara que no tinguem la competència reclamaria més atenció i veu als municipis perquè som els que tenim la realitat més a prop.

- El Projecte Sostre 360 és un indici de que els governs locals han d'empoderar-se i són l'eina clau per afrontar aquest fenomen tan complicat? Explica'ns una mica del que tracta aquest projecte i quin paper teniu.

Penso que sí, totalment, és una realitat que tenim els municipis. Aquests joves han vingut a Terrassa a fer el seu projecte de vida i s'han arrelat aquí. És una gran aposta pel municipalisme apostar per aquest projecte i treballar en ell. És una realitat dura que viuen i que els municipis hem de ser capaços de poder ajudar-los.

- Quina seria la teva predicció d'aquí a, per exemple, 10 anys vista? Creus que els governs locals tindran un paper més decisiu seguint la tendència ascendent?

Jo crec que sí. Al final volem que siguin ciutadans del nostre municipi per tant si tot segueix la mateixa línia ascendent al final serà un pronòstic segur, d'aquí 10 15 anys tindrem molt més a dir en tot aquest projecte i seria interessant fer una avaluació d'aquest projecte i veure si tota aquesta aposta des de la ciutat i la Generalitat ha obtingut un resultat i com estan en aquell moment les coses. Serà molt interessant fer aquesta valoració. Crec que el principal handicap que tenim és el tema de l'habitatge, si poguessin anar tenint pisos on anar recol·locant aquests joves al final els serveis municipals i el govern

local haurien de buscar més recursos perquè aquests joves s'acabin d'assentar en aquesta ciutat (incentivant així la seva acció).

6) Joves que han estat atesos pel sistema de protecció a la infància i l'adolescència*

CATALUNYA	***32 JOVES***
ANDALUSIA	**4 JOVES**
GALÍCIA	**1 JOVE**
DESCONEGUT	**7 JOVES**

***44 dels 123 joves detectats en situació de sensellarisme van afirmar haver sigut tutoritzats. Les xifres, però, podrien ser més elevades degut a la desconfiança inicial relatives a aquestes qüestions administratives i/o legals.**

Fonts: Informe Joves Migrants Sols sense xarxa de suport que viuen a Terrassa (Ajuntament de Terrassa, Febrer 2021)
Taula: elaboració pròpia

7) Situació documental i administrativa joves extutelats a Terrassa (febrer 2021)

PASSAPORT DEL PAÍS D'ORIGEN	***52 JOVES***
NIE (NO TOTS AMB VIGÈNCIA ADMINISTRATIVA	***23 JOVES***
CARTA D'IDENTIFICACIÓ DEL MARROC	***2 JOVES***
SENSE DOCUMENTACIÓ	***12 JOVES***
EN SITUACIÓ DOCUMENTAL DESCONEGUDA	***34 JOVES***

Total: 123 JOVES
(detectats durant el recompte de febrer de 2021)

Fonts: Informe Joves Migrants Sols sense xarxa de suport que viuen a Terrassa (Ajuntament de Terrassa, Febrer 2021)
Taula: elaboració pròpia

8) Tipologia d'habitatges, assentaments i/o infravivendes detectades

ASSENTAMENTS/NAUS	***47 JOVES***
ACOLLIMENTS TEMPORALS PRECARIS*	***28 JOVES***
SENSE DOMICILI FIX CONEGUT	***48 JOVES***

***Es considera acolliments temporals precaris les cases de coneguts, familiars no propers i altres allotjaments de naturalesa inestable.**

Direccions assentaments detectats a Terrassa (febrer 2021)*

NAU AL CARRER BISCAIA	***12 JOVES***
PIS AL CARRER AVINYÓ	***5 JOVES***
CAIXER AUTOMÀTIC A L'AVINGUDA 22 DE JULIOL	***3 JOVES***
PIS AL CARRER EIVISSA	***3 JOVES***
PIS AL CARRER DOCTOR PEARSON	***5 JOVES***
PÀRQUING SUBTERRANI AL CARRER GASÒMETRE	***1 JOVE***
PÀRQUING SUBTERRANI AL CARRER ROGER DE LLÚRIA	***3 JOVES***
DISPOSITIU D'EMERGÈNCIA HABITACIONAL AL CARRER WILSON (DESEMBRE 2020). JOVES DE LA NAU DEL CARRER POETESSA CAPARÀ	***15 JOVES***

***Fonts de l'Ajuntament afirmen que diversos d'aquests assentaments són compartits amb altres persones adultes amb altres perills.**

Fonts: Informe Joves Migrants Sols sense xarxa de suport que viuen a Terrassa (Ajuntament de Terrassa, Febrer 2021)
Taula: elaboració pròpia